

The ways of committing this crime are defined, that is non-execution of the sentence or court decision; obstruction of the execution of the sentence or court decision. By corpus delicti, this crime contains formal components. The subjective aspect of the offence «non-execution of court decisions» is defined.

Differences in the subjects of the offence «non-execution of court decisions» are revealed. The difference in the age of criminal liability is mentioned. Under the criminal code of Latvia, criminal liability starts from 14 years, in Lithuania from 16 years, in Estonia from 15 years. Absence of qualifying signs in the analyzed corpus delicti is recognized.

Features of components of the crime «non-execution of court decisions» relevant to the improvement of the criminal law of Ukraine are found out. Due to above reasons, the study of the current legislation of foreign states for future application of the positive achievements of their legislators in the current Criminal Code of Ukraine seems appropriate.

Key words: *criminal Code, the court decision, sentence, decree, the criminal law of foreign countries.*

Стаття надійшла 11 березня 2016 р.

УДК 343.35

О. Ф. Пасска

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ПРИДБАННЯ, ЗБУТ АБО ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НЕГЛАСНОГО ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ЗА КК УКРАЇНИ

Проаналізовано окремі проблемні аспекти кримінальної відповідальності за незаконне придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації за Кримінальним кодексом України. Розглянуто дискусійні питання щодо визначення елементів цього складу злочину та окремих їх ознак.

Акцентовано на відсутності чітких критеріїв відмежування спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації від будь-яких інших засобів отримання та фіксації інформації, обіг яких законодавством України не обмежується. Здійснено спробу вдосконалення чинного кримінального законодавства в частині регламентації відповідальності за незаконне поводження зі спеціальними технічними засобами негласного отримання інформації.

Ключові слова: *кримінальна відповідальність, склад злочину, елементи складу злочину, спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації.*

Постановка проблеми. Встановлення кримінальної відповідальності за незаконне придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації стало закономірною спробою забезпечити захист інтересів особи, суспільства, держави від злочинних посягань у сферах забезпечення права особи на недоторканність приватного життя, таємниці листування, телефонних розмов тощо. Під час криміналізації цього діяння законодавець очевидно керувався тим, що використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації значно полегшує вчинення посягання у вказаних сферах. Однак аналіз судової практики, позиції окремих науковців дають підстави для висновку, що положення ст. 359 КК України є недосконалими. Крім того, навіть ґрунтовний аналіз елементів складу цього злочину не дає чіткого уявлення про розмежування злочинного та незлочинного поведження з такими засобами, що не сприяє реалізації завдань кримінального законодавства.

З огляду на зазначене доцільно здійснити аналіз проблем кримінально-правової регламентації відповідальності за незаконне поведження зі спеціальними технічними засобами негласного отримання інформації та визначити доцільність (недоцільність) наявності цієї норми у КК України загалом.

Стан дослідження. Серед українських науковців, які присвятили свої праці питанням кримінальної відповідальності за незаконне придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, можна виокремити: П. П. Андрушка, П. С. Берзіна, В. Я. Бондаренка, В. І. Вольного, В. О. Гацелюка, Б. Є. Драп'ятого, О. О. Дудорова, М. І. Мельника, Є. О. Письменського, М. І. Хавронюка та ін.

Вклад зазначених та інших науковців, які порушували це питання, звісно є вагомим, однак, як свідчить правозастосовна практика, проблеми щодо визначення критеріїв віднесення того чи іншого технічного засобу до категорії спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації є актуальними. Крім того, слід наголосити, що досі немає ґрунтового, комплексного дослідження з цієї проблематики в Україні, а тому окремі проблемні питання кримінальної відповідальності за незаконне поведження зі спеціальними технічними засобами негласного отримання інформації залишилися поза увагою.

Метою статті є аналіз на основі наукових публікацій та судової практики окремих проблем кримінальної відповідальності за незаконне придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації за КК України та визначення можливих шляхів їхнього вирішення.

Виклад основних положень. Сучасні тенденції розвитку науки і техніки істотно впливають на всі сфери життєдіяльності суспільства. Технічні засоби, зокрема фіксації інформації, без перебільшення є одними із важливих рушійних сил розвитку людства. Однак їхнє застосування подекуди може спричиняти (створювати загрозу спричинення) шкоду інтересам держави, суспільства, окремим фізичним чи юридичним особам. З огляду на це належне законодавче забезпечення порядку використання технічних засобів, а особливо спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації (далі – СТЗНОІ), є доволі актуальним завданням.

Як зазначає з цього приводу В. І. Вольний, сучасний період історії характеризується стрімким розвитком науки і техніки, створенням нових електронних пристроїв, функціональні можливості яких стають дедалі ширшими, а розміри – компактнішими. Інтеграція цих пристроїв в усі сфери суспільного життя є настільки масовим явищем, що зумовлює необхідність постійного оновлення нормативної бази, яка встановлює відповідальність за незаконне використання спецтехніки [1].

Запровадження кримінальної відповідальності за незаконне поводження з СТЗНОІ стало логічною спробою законодавця врегулювати важливу сферу, пов'язану з обігом цих засобів. Однак положення ст. 359 КК України, зважаючи на численні зміни її редакції, викликають радше розчарування, ніж схвалення.

Відповідно, аналіз чинного кримінального законодавства дає підґрунтя для визначення таких проблемних аспектів регламентації відповідальності за незаконне придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації:

1. Перша, як видається, вагома проблема полягає у тому, що серед науковців нашої держави немає єдності щодо визначення родового об'єкта злочинів, передбачених розділом XV Особливої частини КК України загалом, а також основного безпосереднього об'єкта незаконного поводження з СТЗНОІ зокрема. Теоретичні напрацювання українських дослідників засвідчують певні розбіжності у визначенні тієї сфери суспільних відносин, на яку безпосередньо спрямований цей злочин.

Так, беручи до уваги позиції науковців, можна виокремити щонайменше два підходи до визначення тієї сфери суспільних відносин, на яку посягають злочини цього розділу, зокрема й злочин, передбачений ст. 359: 1) традиційний – злочин, передбачений ст. 359 КК України, посягає на авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян [2, с. 30–31; 3, с. 528–529; 4, с. 6];

2) альтернативний – особа за незаконного поводження з спеціальними технічними засобами негласного отримання інформації посягає на суспільні відносини у сфері (порядку) управління [5, с. 639; 6, с. 136; 7, с. 398; 8, с. 51–52].

Немає єдності й у визначенні безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 359 КК України. Так, на думку одних дослідників, цей злочин безпосередньо спрямований на авторитет органів державної влади в частині дотримання встановленого законодавством порядку обігу та використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації [9, с. 354, 10, с. 358]. Інші науковці вказують на те, що саме встановлений порядок використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, який забезпечує авторитет органів державної влади, слід вважати безпосереднім об'єктом цього злочину [11, с. 1029]. Також деякі вчені здійснюють спробу визначити безпосередній об'єкт цього злочину через призму суспільних відносин у сфері управління [12, с. 36–37].

З огляду на зазначене варто наголосити, що визначення чи авторитету органів влади, чи сфери управління об'єктом незаконного поводження зі СТЗНОІ видається щонайменше сумнівним. По-перше, самі собою СТЗНОІ не спричиняють шкоди жодним суспільним відносинам. По-друге, використовуючи ці засоби, особа має на меті отримати відповідну інформацію (конфіденційну, інсайдерську, банківську, державну таємницю тощо), а отже спричиняє шкоду чи створює загрозу її спричинення саме у сфері захисту відповідного виду інформації і лише у цьому разі слід констатувати про доцільність кримінально-правового реагування. По-третє, кримінально-правовий захист такої інформації передбачений в окремих нормах КК України, а СТЗНОІ у цьому разі можуть бути радше засобами чи знаряддями вчинення цих злочинів.

2. Неабиякі проблеми для правозастосувача викликає визначення предмета злочину, передбаченого ст. 359 КК України. По-перше, законодавець із незрозумілих причин у назві статті предмет цього злочину визначив значно ширше. У назві цієї статті зазначено про незаконне поводження із спеціальними технічними засобами отримання інформації, до яких вочевидь можна віднести будь-який технічний пристрій, призначений для одержання та фіксації інформації (фотоапарат, диктофон тощо). Натомість диспозиція ст. 359 КК України оперує поняттям СТЗНОІ. По-друге, визначення поняття СТЗНОІ, які містяться в окремих нормативно-правових актах, не дають чіткого уявлення щодо відмежування цих засобів від будь-яких інших технічних засобів отримання інформації [13; 14]. По-третє, перелік СТЗНОІ, передбаче-

ний у додатку до пункту 1 Наказу від 09.07.2001 року № 176/278 «Про взаємодію Служби безпеки України та органів державної податкової служби України з профілактики, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, інших правопорушень у сфері розроблення, виготовлення спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації та торгівлі ними», та критерії їх визначення не дають змоги однозначно стверджувати про належність того чи іншого пристрою до категорії СТЗНОІ. По-четверте, відсутність чітких критеріїв у цьому разі призвела до суттєвих розбіжностей у поглядах науковців щодо предмета цього злочину. Так, окремі науковці під СТЗНОІ пропонують розуміти програмний або апаратний прилад, який створений або призначений виключно для перехоплення, обробки та аналізу інформації [15, с. 4]. Інші під СТЗНОІ пропонують розуміти технічні засоби, які призначені, розроблені, пристосовані чи запрограмовані для негласного отримання інформації [16, с. 295], або ж спеціальними технічними засобами негласного отримання інформації слід вважати такі пристрої, обладнання, апаратуру тощо, які були спеціально пристосовані (сконструйовані) для негласного отримання інформації [17, с. 47].

Окрім того, Б. Є. Драп'ятій зауважує на ще один аспект цієї проблеми. Зокрема він зазначає, що відсутність у законодавстві чіткого поняття СТЗНОІ, розмитість їх ознак і закритість Методики віднесення об'єктів до спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації дає підстави констатувати факт, що сьогодні в Україні громадяни не лише не знають, але й не можуть знати, чи нестимуть вони кримінальну відповідальність за свої діяння, а відповідно і передбачити наслідки своїх діянь, відмежувати правомірну поведінку від неправної. А відтак порушуються конституційні принципи рівності та справедливості [20, с. 59].

3. Зазначені проблеми, своєю чергою, призводять до ще однієї. Фактично долю особи, що затримується за підозрою у вчиненні злочину, передбаченого ст. 359 КК України, вирішує експерт Служби безпеки України, який, керуючись «розмитими» критеріями, визначає приналежність того чи іншого технічного пристрою до категорії СТЗНОІ. У цьому разі правоохоронні органи можуть, принаймні законодавчо це не обмежено, тлумачити це поняття надто широко, що не сприяє реалізації завдань КК України. Крім того, слід зауважити ще й на те, що негласно збирати інформацію (конфіденційну, таємну тощо) можливо й будь-якими іншими технічними засобами отримання та фіксації інформації, які, керуючись тими ж критеріями, експерт спеціальними технічними засобами негласного отримання інформації

не визнає. На думку деяких науковців, ця прогалина призводить до того, що часто особу притягують до кримінальної відповідальності тільки за те, що вона придбала (збула) побутовий пристрій, який згодом визначається СТЗНОІ за наслідками експертного дослідження, однак зовнішній вигляд якого разом із відкритою інформацією про пристрій не дає підстав особі вважати його таким [18, с. 96].

4. Оскільки законодавець передбачив можливість застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за вчинення окремих суспільно небезпечних діянь із підстав, передбачених ст. 96-3 КК України, видається не доволі обгрунтованою відмова від застосування цих заходів за вчинення уповноваженою особою в інтересах юридичної особи злочину, передбаченого ст. 359 КК України. Звісно така позиція потребує ґрунтовного та комплексного аналізу всіх можливих аспектів, однак очевидно, що вона має право на існування.

5. Проблемним аспектом регламентації кримінальної відповідальності за незаконне придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації також є суб'єктивна сторона цього злочину. Оскільки цей злочин належить до злочинів із формальним складом, то особа повинна усвідомлювати насамперед суспільну небезпечність свого діяння, зокрема усвідомлювати, що вона збуває, придбаває чи використовує саме СТЗНОІ. Відповідно, у кожному випадку необхідно встановити, що особа розуміла, які саме засоби вона придбала, збула чи використовувала. В протилежному випадку відсутність суб'єктивної сторони свідчить про відсутність у дія особи складу цього злочину.

Зважаючи на відсутність чітких критеріїв розмежування СТЗНОІ від будь-яких інших технічних засобів, а також те, що загальна методика віднесення об'єктів до СТЗНОІ, розроблена для Українського науково-дослідного інститут спеціальної техніки та судових експертів Служби безпеки України, має обмежений доступ, не доволі зрозуміло на підставі чого громадяни повинні робити висновок про характер конкретного технічного засобу.

Така ситуація створює неабиякі проблеми під час доведення вини особи, яка вчинила діяння, передбачені ст. 359 КК України.

Окрім того, як видається, законодавець необгрунтовано відмовився від конкретизації у цій статті спеціальної мети. Зміст ст. 359 КК України дає підстави для висновку, що незаконне придбання, збут або використання СТЗНОІ може бути вчинено з будь-якою метою. Однак у цьому разі не складно уявити ситуацію, за якої особа придбала той чи інший технічний засіб фіксації інформації з метою, наприклад,

документування злочинних дій іншої особи, чи для власного використання в побуті. В таких випадках віднайти в діях особи необхідний і достатній рівень суспільної безпеки є доволі складним завданням. Звісно, для таких ситуацій завжди можна застосувати положення ч. 2 ст. 11 КК України, однак судова практика промовисто свідчить про те, що судові та правоохоронні органи мало переймаються тим, для чого особа придбала, збула чи використовувала такий засіб.

Очевидно, що суспільна безпека дій, передбачених ст. 359 КК України, полягає не стільки у вчиненні цих дій, скільки у їхньому подальшому використанні – негласному отриманні інформації. Хоча й у цьому випадку не завжди можна стверджувати про достатній рівень суспільної безпеки, адже у разі негласного отримання інформації з метою фіксації протиправних дій інших осіб таке діяння видається радше суспільно корисним, аніж суспільно небезпечним.

6. Судова практика з цієї категорії справ відображає неприйнятність, а подекуди і безглуздість, цієї ситуації. Так, наприклад, вироком Каховського міськрайонного суду Херсонської області від 10.06.2011 року особу засуджено до покарання у виді штрафу за збут «GSM няні», яку згідно з висновком проведеної експертизи визнано СТЗНОІ [19]. Аналіз судової практики засвідчує, що здебільшого особи притягувались до відповідальності за придбання чи збут авторучок чи брелоків із вбудованою фото-, відеокамерою, які експерти визнали СТЗНОІ.

Відповідальності особи підлягають у більшості вироків саме за придбання чи збут таких засобів і лише в поодиноких випадках за використання.

Також необхідно зауважити, що в жодному із вироків суд не вважає потрібним наводити додаткові аргументи приналежності технічного засобу до категорії СТЗНОІ, а єдиним і беззаперечним доказом для такого висновку є лише висновок експерта.

Окрім того, необхідно зазначити, що суд із цієї категорії справ признавав покарання лише у виді штрафу, або ж взагалі звільняв особу від відбування покарання, застосовуючи положення ст. 75 КК України. Така ситуація дає право на припущення, що ст. 359 КК України виконує функцію не стільки охорони суспільних відносин від злочинних посягань, скільки наповнення статистики правоохоронних та судових органів.

Висновки. Аналіз складу незаконного придбання, збуту або використання СТЗНОІ, теоретичних напрацювань науковців, і, особливо, судової практики дає підстави зробити невтішний висновок. На жаль, положення ст. 359 КК України не виконують ті завдання, які повинна

виконувати будь-яка кримінально-правова норма, а, як зазначалося, радше стали виключно інструментом для наповнення статистики.

У статті здійснено спробу розглянути лише найочевидніші проблеми криміналізації незаконного придбання, збуту або використання СТЗНОІ, що, своєю чергою, зумовлює потребу в проведенні ґрунтовніших досліджень у цьому напрямі.

Однак і поверхневий огляд проблем кримінальної відповідальності за незаконне поводження зі спеціальними технічними засобами негласного отримання інформації дає право на заключення, що спосіб вирішення цієї проблеми, як видається, простий – виключити ст. 359 з Кримінального кодексу України.

1. Возьний В. І. Генеза законодавства про відповідальність у сфері спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації / В. І. Возьний [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer30/975.pdf>

2. Залялова І. М. Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / І. М. Залялова // Донецький юридичний ін-т Луганського державного ун-ту внутрішніх справ. – Донецьк, 2006. – 183 с.

3. Уголовное право Украины. Общая и Особенная части: учебник / под ред. заслуженного деятеля науки и техники Украины, доктора юридических наук, профессора Е. Л. Стрельцова. – Х.: Одиссей, 2002. – 672 с.

4. Тимошенко Н. О. Наукові підходи до визначення родового об'єкту злочинів, передбачених у розділі XV Особливої частини Кримінального кодексу України / Н. О. Тимошенко // Часопис Академії адвокатури України. – 2011. – № 12 (3). – С. 1–7.

5. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / Г. В. Андрусів, П. П. Андрушко, С. Я. Лихова та ін.; за ред. П. С. Матишевського та інших. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 896 с.

6. Поленов Г. Ф. Ответственность за преступления против порядка управления / Г. Ф. Поленов. – М.: Юрид. лит., 1966. – 136 с.

7. Коржанський М. Й. Кримінальне право і законодавство України. Частина Загальна: курс лекцій / М. Й. Коржанський. – К.: Атіка, 2001. – 432 с.

8. Соловійова А. М. Кримінально-правова характеристика примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (ст. 355 КК України): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / А. М. Соловійова // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2004. – 216 с.

9. Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О. О. Дудорова, С. О. Письменського. – Луганськ: Елтон-2, 2012. – Т. 2. – 780 с.

10. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / М. І. Бажанов, В. Я. Тацій, В. В. Сташиш, І. О. Зінченко та ін.; за ред. профе-

сорів М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К.: Юрінком Інтер; Х.: Право, 2001. – 494 с.

11. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 9-те вид., перероб. та допов. – К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.

12. Осадчий В. І. Проблеми кримінально-правового захисту правоохоронної діяльності / В. І. Осадчий: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 // Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2004. – 469 с.

13. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю: Наказ Служби безпеки України від 12 серпня 2005 року № 440 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05/print1414494494558707>

14. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з розроблення, виготовлення спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації, торгівлі спеціальними технічними засобами для зняття інформації з каналів зв'язку, іншими засобами негласного отримання інформації та Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов: Наказ Служби безпеки України від 31 січня 2011 року № 35 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0225-11>

15. Бегишев И. Р. Уголовно-правовая характеристика специальных технических средств, предназначенных для негласного получения информации / И. Р. Бегишев // Следователь. – 2010. – № 5. – С. 2–4.

16. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации / Ю. В. Грачева и др.; отв. ред. проф. А. И. Рарог. – Изд. 7-е, перераб. и доп. – М.: Проспект, 2011. – 820 с.

17. Допілка В. О. Контрабанда спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації / В. О. Допілка // Митна справа. – 2012. – № 2 (80). – С. 45–49.

18. Драп'ятий Б. Є. Кримінальна відповідальність за незаконний обіг спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації за законодавством країн СНД / Б. Є. Драп'ятий // Наше право. – 2014. – № 1. – С. 96–101.

19. Вирок Каховського міськрайонного суду Херсонської області від 10.06.2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/23959099>

20. Драп'ятий Б. Є. Використання принципу правової визначеності як достатня та необхідна умова для вдосконалення предмету злочину, передбаченого статтею 359 Кримінального кодексу України / Б. Є. Драп'ятий // Європейські перспективи. – 2013. – № 8. – С. 56–60.

Пасака А. Ф. Отдельные проблемные аспекты уголовной ответственности за незаконное приобретение, сбыт или использование специальных технических средств негласного получения информации за УК Украины

Проанализированы отдельные проблемные аспекты уголовной ответственности за незаконное приобретение, сбыт или использование специаль-

ных технических средств негласного получения информации за Уголовным кодексом Украины.

Рассмотрены дискуссионные вопросы определения элементов этого преступления и отдельных их признаков. Акцентировано на отсутствии четких критериев ограничения специальных технических средств негласного получения информации от иных средств получения и фиксации информации, оборот которых законодательством Украины не ограничивается.

Осуществлена попытка усовершенствования действующего уголовно-го законодательства в части регламентации ответственности за незаконное обращение со специальными техническими средствами негласного получения информации.

Ключевые слова: уголовная ответственность, состав преступления, элементы состава преступления, специальные технические средства негласного получения информации.

Pasyeka O. F. Some problematic aspects of criminal responsibility for illegal buying, selling and using special technical means for private getting of information due to the Criminal Code of Ukraine

Some problematic aspects of criminal responsibility for illegal buying, selling and using special techniques for private getting of information due to the Criminal Code of Ukraine are analyzed.

The discussion problems concerning defining the elements of this corpus delicti and some of their features are examined. It is stated that the authority of state bodies, local authorities or associations of citizens as the scope of management cannot be recognized as a direct object of a crime under the Art. 359 of the Criminal Code of Ukraine.

The attention is focused on the lack of clear criteria for delimitation of special technical means for private getting of information from any other means of obtaining and recording information whose circulation is not restricted by the laws of Ukraine.

The position on expediency of application criminal and legal means to judicial persons for their unlawful manners with special technical means for private getting of information is argued.

The attention is paid to the problems connected with proving the fact of a person's being guilty while his unlawful manners with special technical means for private getting of information; also is grounded a position on the necessity of taking into consideration the reason of the crime committed when qualifying the deeds of a guilty person, in particular, their further usage for private getting of information.

The attempt is made to improve the effective criminal legislation in a part concerning the regulation of responsibility for unlawful manners with special technical means for private getting of information.

Key words: criminal responsibility, corpus delicti, corpus delicti elements, special technical means for private getting of information.

Стаття надійшла 11 березня 2016 р.